

POVEDKE Z LOŠKEGA POGORJA

Pričujoče ljudske povedke sem zapisal kot dijak v letih 1940—1951 v svojem domačem kraju, v vaseh na južnem pobočju Škofjeloškega pogorja od Lubnika do Blegoša. Te vasi so v razmeroma visoki, a sončni in ugodni legi za živinorejo, pridelovanje krompirja, žit (ječmena, rži, ovsa, ajde in prosa), stročnic (boba, graha in fižola) in nekoč tudi lanu, dokler je živelo domače platnarstvo.

Vsa izročila so v prvotnem zapisu v poljanskem narečju in kot take sem jih tudi pripravil za seminar pri prof. dr. Franu Ramovšu leta 1952. Iz njih sem izluščil nekatere dialektološke značilnosti severnega poljanskega narečja. Naloga je bila istega leta nagrajena s študentsko Prešernovo nagrado in v prvotni obliki objavljena v TRADITIONES 4, 1975, str. 175—196 pod naslovom Pripovedno izročilo v severnem poljanskem narečju. Marija Stanonik pa je članku dodala opombe z navedbo vseh objavljenih in neobjavljenih enačic, kolikor jih je mogla ugotoviti po kartoteki slovenskih povedk v Inštitutu za slovensko narodopisje.

Mislím, da so povedke zanimive tudi za širši krog bralcev, saj so izraz bujne ljudske domišljije, v njih pa se zrcali tudi način življenja v preteklosti, ki je danes tako spremenjen. V knjižni jezik sem jih prenesel tako, da sem ohranil prvotni slog in manj znane lepe stare besede, na koncu pa dodal razlago teh besed.

Ajdovska deklica

1. Ajdovska deklica je z eno nogo stala na Jelovici (planota na pobočju Blegoša), z drugo pa na Gori (vrh Malenskega vrha), v Karlovcu je pa štrene prala. Poleti je kdaj nabrala koscev v predpasnik in jih nesla domov pokazat, češ da je tiste črve pobrala, ki so travo kvarili po tleh.

(Ana Zupanc, vulgo Bajtarca, Četena Ravan)

Bela kača

2. V Mladem vrhu pod Jaško skalo je živela strašanska bela kača. Debela je bila kot hlod pa govorila je. Po vaseh okoli je žrla drobnico: ovce, koze, teleta, le junca ni mogla odvreči. Ko so ljudje sprevideli, da bodo kmalu ob drobno živino, so se spravili skupaj in naredili na Goveji ravni strašansko grmado. Poklicali so človeka, ki je znal lezerčno preganjati. Pa je s sekiro stopil h grmadi in zabrlizgal.

»Zdaj pa le pridi, da se bomo zmenili!«

Grmado so že prižgali. Takrat pa ta bela rine izpod Jaške skale, da se je skala čez pol preklala, kar se še danes pozna. Gnala se je skozi grmovje, da so se kar smreke krivile. Pred grmado je spregovorila:

»Ti boš mene končal?! Jaz pomnim tukaj trikrat prod, trikrat njivo, trikrat gmajno!«

Vrgla se je mimo njega, ga oplazila z repom, da je sfrčal v ogenj, potem pa drvela tja dol proti Luši in naprej v Hrastnik. Tam je še nekaj časa šarila, potem pa šla bogve kam.

(Vinko Ažbe, v. Gribovškov, Zapreval)

Brezno

3. Za Črno mlako v Blegošu je veliko brezno. Videti je kot lijak, zmerom je polno kavk notri. Pravijo, da je nekoč par volov, v jarem vezanih, padlo noter. Potem je prinesla voda v Črni mlaki na dan spet igo, roge od volov in jermenje, še zmerom okrog rogov navito.

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

Čaranje

4. Kopišarica na Križah je bila v črne bukve zapisana. Ko je vpinj naredila, je pinovec nazaj v pinjo vlila in koj drugič spet novo štruco masla naredila. Imela je eno samo kravo, vpinj je pa vsak teden delala. Ljudem se je sila čudno zdelo: pri Mežnarju dve kravi, pri Mešiču še več — pa skoraj nič mleka. Nekoč sredi noči so pa slišali, kako je govorila:

»Od vsake hiše ena kapljica! Od vsake hiše...«

Pokukali so skozi okno in videli, da je čez štango pod stropom vrgla vrv, jo molzla in res je teklo mleko v podstavljeni žehtar. Na ta način je omolzla tuje krave.

Da je mogla vpinj narediti, je imela nek papir; ta papir je skrbno hranila. Nekoč je delala vpinj, ko je imela pri hiši čevljarja. Ko je naredila maslo, je šla ven, papir pa je pozabila spraviti. Čevljar je papir ukradel in poskusil sam delati vpinj na ta način. Kakor se pa loti, pride močic z rdečo kapico in črnimi bukvami pa pravi:

»Se boš pa moral v tele bukvice zapisati, če boš hotel na to vižo vpinj delati!«

Čevljar pa popade pinjo pa pisker pa papir in trešči vse tja v močica:

»Piš se v rit, ti in pa tvoje bukvice!«

(Žehcula, Malenski Vrh)

5. Neki golcar na Jelovici je vsako opoldne skuhal žgance kot drugi golcarji. Žganci so pa posebno dobri, če je še mleko zraven. Drugi so otepali puste žgance, on pa je sekuro zastavil v parobek, podstavil skledo in molzel toporišče. Dejal je, da neko kravo molze na planini — pa res mu je teklo mleko v podstavljeni skledo. Dejal je, da lahko vsako kravo pomolze, samo tiste ne, ki so ji dali še kot junici šipkove jagode na veliki četrtek zjutraj. Te jagode so pa morale biti med šmarnimi mašami nabrane in na cvetno nedeljo žegnane.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Čas je prišel, človeka pa ni!

6. Nekoč je živel fant, ki je vselej pokleknil, kadar je poldne zvonilo, pa molil. Nekoč se pa primeri, da je prihajal ravno pred nek most, ko je poldne zazvonilo; fant stopi s konja, poklekne in moli. Naenkrat pa zasliši glas:

»Čas je prišel, človeka pa ni!«

Takrat pa škripne in se zlomi most. Fant pa pravi:

»Zmerom sem rad kleče opoldne molil — pa bom še!«

(Žehcula, Malenski Vrh)

Črne bukve

7. Neki kmet je imel črne bukve. Neko nedeljo, ko je šel k maši, jih je v hiši na mizi pozabil. Šele sredi maše se je spomnil pa tekel domov. Doma je bilo že polno hudičev okoli hiše. V hiši pa je hlapec bukve bral. Hudiči, ki jih je priklical, se niso dali odgnati. Gospodar jim pravi:

»V gorenji hiši imam dva mernika maka, stresel ga bom ven skozi okno. Če ga boste pobrali prej, kot bom doli prišel, bova oba s hlapcem vaša.«

Ko je vsul mak skozi okno, ga je razkropil, kolikor ga je najbolj mogel. Ko pa je prišel dol, so imeli hudiči že vse pobrano. Samo tri makova zrna, ki so ostala kmetu za nohtom, niso mogli dobiti. Ko jih jim je pokazal, so oba pustili in izginili.

(Malšen, Dolenčiče)

Divji mož in divja žena

8. Ko so pri kmetu Grosnu v Rovtu spomladi orali, je pastir, ki je držal kolca, zaslišal, kako divja žena s strgulo po mentrgi strže. Hitro zavpije:

»Še meni en hlebec!«

Ko so po južini prišli nazaj na njivo, je pastir dobil velik hlebec dobrega kruha na kolcah.

(Vinko Ažbe, v. Gribovškov, Zapreval)

9. Nekoč je šel neki mož pod Mladim vrhom pa zasliši, da divjega moža žena s strgulo strže. Zavpije:

»Še meni hlebec!«

Pa gre naprej. Nazaj grede ga je pa ravno na tistem mestu pričakala divja žena. Da mu hlebec, iz same prsti zamešen, pa pravi:

»Vsega snej! Če ga pa ne boš snedel, te bom zmlela kot mlinski kamen moko.«

(Alojzija Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Ravan)

10. V starih časih je živela v Lubniku divja žena. Nekoč je šel kmet Krivar iz Krivega Brda v Loko pa je slišal, da je s strgulo postrgala, ker je ravno peko imela. Pa zavpije:

»Še meni en hlebec!«

Pa gre naprej proti Loki. Nazaj grede pa dobi ravno tam hlebec kruha v prt zavit. Nič se ni zmenil, da bi ga pobral, kar šel je možko naprej. Še ni bil daleč, ko se oglasi divja žena:

»Še ti in tvoji otroci bojo kruha stradali, ker nočeš tega pobrati!«

Še tisto pomlad je že prišel na Mlako žita prosit — ga še za seme ni imel. Pa tudi zanaprej je bila pri Krivarju velika revščina.

(Temincova mati, Mlaka)

11. Nekoč je v Lubniku začela vpiti divja žena na sredpostno sredo:

»Bob sej! Bob sej!«

Pa je šel Zalubnikar sredi zime bob sejat. Ker je držal sren, se je ves bob valil na dno njive. Pa vseeno je bil tisto leto pri Zalubnikarju tako bogat bob po celi njivi, da nikjer drugje tako.

(Temincova mati, Mlaka)

12. V Logarjevi gmajni pod Blegošem sta včasih živela divji mož in divja žena. Ko je ta stari Vresjak sejal oves pa ta mladi mu je ciljal, pride divji mož k njima. Na sebi ni imel drugega kot kožo okrog pasu pa ves kosmat je bil. Čez ramo je imel otroka; spredaj ga je za nogo držal, zadaj pa mu je visel navzdol. Divji mož je govoril počasi:

»Zdaj sej — zdaj ne — zdaj sej — zdaj ne...«

Govoril je toliko časa, dokler ni ta stari usejal celega kosa. Kar je bil ta čas usejal, ko je divji mož govoril »zdaj sej«, je sila dobro doneslo, drugo pa nič.

Vresjaka je imelo, kaj bi bil to za en mož, pa ga je toliko časa iskal po gmajni, da ga je dobil, pa vprašal, kdo je.

»Jej,« pravi divji mož, »a ste vi že kaj slišal od divjega moža. Jej, ko bi jaz dobil gorak hlebec kruha, jaz bi vam veliko povedal!«

Vresjak je šel domov po kruh pa ga prinesel možu. Ta se mu zahvali pa pravi še, da prideta čez čas skupaj. Imel je pa take roke, da, ko se je stegnul po kruh, je Vresjaku kar čudno prišlo.

(Zehcula, Malenski Vrh)

13. Divji mož je vokal, kadar je bilo lepo vreme, ker se je grdega bal. Kadar je bilo grdo, se je pa smejal, ker se je lepega troštal. Iz nosa mu je gledala kislja repa. Prišel je včasih na pašnik pa pastirja tako dolgo žgečkal, da mu je dal hlebec kruha.

(Janez Derlink, v. Fortuncev, Gor. Ravan)

14. Ta stari Gošar iz Žetine je nesel iz malna meh moke. Ko pride Zarobom, zasliši strašanski glas na jelovškem griču:

»Ho-o-oj!«

Pogleda — divji mož gre čez Blegoš proti Kalu pa ves čas vpije. Gošar je hitel domov pa pravil, koga je videl. Pa so se mu smejali. Ko pa so šli ven, so pa še dobro slišali, kako je divji mož še vpil nekje tam za Kalom:

»Ho-o-oj!«

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

Dva furmana

15. Dva furmana sta furala od Loke gor, namenjena na videmsko žago v Poljanah. Pri Švavnarju sta pila. Eden se je po pijači slabo počutil, pa sta na Dolgih travnikih malo stran zapeljala pa legla na tla. Tisti, ki mu je bilo slabo, je zaspal z odprtimi usti. Drugi pa ga je pogledal ravno tedaj, ko se mu je repek od kače v usta potegnil. Poklical ga je, povedal mu pa ni nič, samo naprej sta hitro furala, naglo naložila dile na žagi pa spet nazaj proti Loki. Oni s kačo v sebi je bil sila slab; dejal je, da ga nekaj tako žge notri, da bo gotovo umrl.

Ko sta prifurala spet na Dolge travnike, gresta leč tja, kjer sta počivala prej. Tisti s kačo je spet zaspal, drugi je pa bedel. Kmalu je prišel gad po gadovko, ki je spečemu zlezla ven pa šla z gadom. Hitro ga je zbudil:

»Beživa od tod!«

Ko furata naprej, ga vpraša:

»A si kaj boljši?«

Oni pravi, da je. Šele potem mu je povedal, kaj je imel v sebi.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Hudoba v podobi zalega dekleta

16. Ko so nekoč v oštariji pri Matečku v Dolenčicah na pustni večer plesali, je prišla na ples neka tako zala punca, da je vsak hotel z njo plesati. Imela je pa ves čas rokavice. Neki fant ji je naenkrat potegnil rokavice dol — in spodaj so bili kremplji. Potem so pa začeli kropiti z žegnano vodo in izganjati hudobo. Spravili so jo iz hiše, a zunaj se je spremenila v nekak kravji vamp in se zavalila dol proti Anžetcu pa po žeplu je zasmrdelo za njo.

(Kosova mati, Javorje)

Kres

17. Četenski pastirji so vsako leto naredili veliko grmado za kres na Grebljici. Celo pomlad so vlačili hosto skupaj. Ko so neko leto kurili kres, so imeli pri ognju neko grdo govorico. Kar naenkrat se pa zasliši peketanje konj. Sem po poti, ki drži v Črne, so zagledali črne jezdece brez glav, ki so na konjih drveli naravnost v kres. Ostrašeni pastirji so tekli v vas k Davčenu in od strahu padli v hišo drug na drugega. Od groze jim je teklo od glave. Okoli hiše pa je bilo še slišati cviljenje in piskanje.

(Ana Zupanc, v. Bajtarca, Četena Ravan)

Kvatrni dnevi

18. V Dolenčicah neka kmetica med tednom ni utegnila žehtati štren in jih je na kvatarno soboto. Na večer pa pride neka ženska, vzame žehtar in začne vodo nositi v žehtanje. Gospodinja je imela opraviti, da se je znebila Kvatrnice, saj bi jo bila kmalu s seboj vzela.

(Jakčula, Brinje)

19. Včasih na kvatarno soboto zvečer niso predli, sicer bi prišla Kvatrnica. Nekje so dekcle, ki so morale presti tudi na kvatarno soboto, jamrale:

»Ohta, jaz ne bom predla!« je dejala prva.

»Jaz tudi ne!« pravi druga. Gospodinja pa udari ob mizo:

»Predle boste! Jaz sem gospodar!«

Pa so predle naprej. Gospodinja je sedela za pečjo. Kmalu se odprejo duri, notri pa pride velika bela baba — Kvatrnica, gre proti peči in pravi:

»Jaz sem tu gospodar! Kolovrate v kraj!

Pa je šla.

Potem pri tej hiši niso nikoli več na kvatarno soboto zvečer predli.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Mora

20. Pri neki hiši je hlapca zmeraj mora tlačila. Pri hiši so imeli velikega črnega junca. Neko noč je hlapec vzel nož s seboj v posteljo in moro dregnul. Drugega dne je pa ta črni junec ležal mrtev v hlevu.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Praprotno seme

21. Nekoč je neki berač ležal kresno noč v hlevu na praproti. Pa se začneta pogovarjati dva junca. Prvi pravi drugemu:

»Oh, kaj ti, ki te bodo po krožnikih delili in čistili — mene bojo pa v grapo zavalili in vrani me bojo žrli!«

Drugega dne je berač to povedal gospodarju, pa so se mu vsi domači rahlali. Čez leto dni so pa res enega junca prodali, drugi pa je poginil. Šele takrat so se spomnili, da je berač imel praprotno seme pod glavo.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Romanje

22. Pravijo, da mora vsak človek enkrat na svete Višarje romati; če ne živ, pa mrtev.

Ko je šla nekoč neka žena na svete Višarje, je srečala krastačo na poti. Pobralla jo je pa v rdečo ruto zavezala. Na Višarjah jo je nesla trikrat okoli oltarja, pa se je spremenila v zalo deklico. Prelepo se je ženski zahvalila:

»Sedem let sem hodila na svete Višarje, pa me je vsak s ceste vrgel. Neki furman me je celo povozil, da sem se še bolj martrala. Zdaj šele si se me ti usmilila!«

(Žehcula, Malenski Vrh)

Slehernik

23. Neki oče je bil sila slehern; sam ni vedel, kam bi denar spravil. Nazadnje ga je v avšnico zbasal pa naročil, da kadar bo umrl, mu morajo avšnico dat v trugo pod glavo.

Ko je umrl, so naredili, kot je želel. Denar so pa zastonj iskali po hiši. Domači fant se pa nazadnje le spomni, da je bila avšnica čudno težka, ko jo je dal staremu v trugo. Potem so šli gospoda prosit, če bi ga lahko odkopali. Pustil jim je, češ zemlja naj vzame, kar je njenega, denar pa ni.

Odkopali pa odkrili so rakev. Notri je bil mož obrnjen na trebuh, tako da je grizel avšnico. Okoli glave je pa bilo vse polno kač, ki so se bile izglele iz priskoparjenega denarja.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Strahovi

24. V plazarski bajti v Četeni Ravni je živel nek sila zleht človek, ki so mu rekli Joškovec. Neki večer je pod Nackovim oknom oponašal, ko so molili. Dvakrat so ga prišli kregat.

Potem jo je mahnil proti Podvrhu. Ko pride k Lenartovemu kozolcu, zagleda sredi poti močno svetlobo pa odprto brezno pred seboj. Hoče iti nad potjo, a že grejo proti njemu ljudje s sabljami; hoče nazaj, a zgodi se ravno tako. Tedaj je iz kozolca pod potjo lato ven vrgel pa skozi kozolec planil in drl proti Lenartu. Tam je tako tolkel po durih, da se ni žlak od žlaka ločil.

Gospodar Matevž, brihten človek, je potem pravil, ko mu je odprl, da je bil ves potan, da je vsak las imel svojo kapljo. Potem sta pa blez vse luči prižgala in do zjutraj molila. Kasneje sta za kozolcem napravila še znamenje.

(Frančiška Alič, v. Tonetovka, Murove)

25. Pozimi zvečer so včasih pri vsaki hiši predli, sosedje so vasovali drug pri drugem in moževali. Največ govornice je bilo pri hiši tedaj, ko so imeli

čevljarje v šteri. Nekoč so ravno uganalce uganjevali, pa se odpro vrata in v hišo se pomoli strašanski gobec ter odpre čeljusti tako, da se je spodnja uprla v tla, zgornja pa v strop, in pravi:

»Šuštar šobec, kaj pa ta gobec?«

Čevljar pa hitro vstane, popade čevljarški stol in ga pomoli pred pošast:

»Pa še ti povej, kaj je tole?«

Pošast ni vedela, da čevljarški stol pomeni sveto trojico, ker ima tri noge, zato je pri tej priči izginila.

(Alojzija Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Rav)

Sveta Rotija

26. Včasih so ljudje svete Rotije dan praznovali. Podvršani so pa na ta dan prali štrene pri Strgarjevem koritu; z ljudi, ki so šli od maše, so se pa norca delali.

Čez nekaj časa so pa zagledali volka, ki je gazil sneg vprek čez golo strmino Starega vrha. Pod nogami se mu je trgala snežna plaz, se pognal navzdol in vse Podvršane pomedel v Bošticovo grapo. S Starega vrha je pa bilo slišati glas:

»Rotija! Rotija!«

Potem so pa Podvršani vsako leto praznovali sveto Rotijo. Še ko so drugod praznovanje opustili, so Podvršani praznovali naprej.

(Johana Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Ravan)

Veternik

27. Neka ženska je nekoč kruh pekla. Strašno ji je nagajalo pa kadilo se je zaradi vetra, tako da ga je preklinjala. Pa pride neki mož in jo vpraša:

»Zakaj si tako huda? Ne smeš tako kleti, čeprav se kadi!«

Ženska neha s kletvijo, oni pa pravi:

»Jaz sem ti nagajal, jaz sem Veter.«

Ženska vzame hlebec iz peči pa ga mu da. Tisti čas, ko je jedel hlebec, je bil čisto miren; ko je pojedel, pa pravi:

»Ti — ko bi ti ne bila meni hlebca dala, bi bil jaz tebe semlel kot mlinski kamen moko!«

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

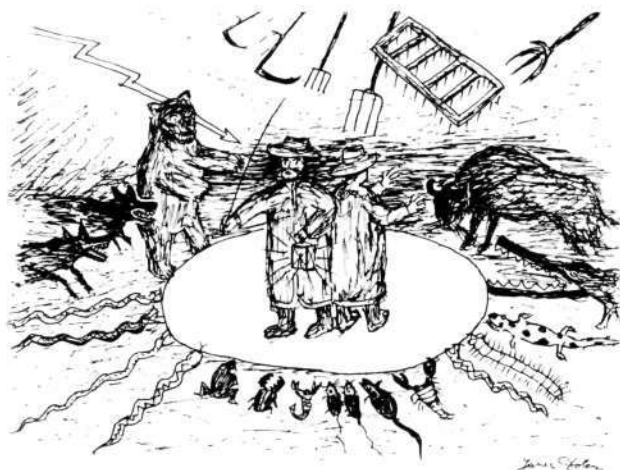
V risu

28. Kmet Markuš iz Gorenje Žetine in njegov hlapec sta šla v ris. Eno leto staro leskova šibo sta na sveti večer opolnoči potisnila v špranjo za spovednico. Tam je čakala do drugega božiča, ne da bi kdo zanjo vedel. Eno leto nista šla nič k spovedi. Na sveti večer nista smela nič božičnega kruha pokusiti. Še pred polnočjo sta šla na Kal na križpotje; tam se ne sliši zvonjenja, tam še ni šel duhovni mimo z Bogom.

Ko sta prišla na cilj, je Markuš s šibo potegnil ris okoli:

»Bliže mene nič!«

Zmolila sta očenaš narobe in čakala. Opolnoči se je odprla zemlja in ogenj je butnil iz nje. Izpod neba se je usula ploha vil, kos in bran, vse mogoče zveri

»Izpod neba se je usula ploha vil, kos in bran, vse mogoče zveri so rinile proti njima...«

Ilustracija: Janez Dolenc
po risbi iz leta 1941

so rinile proti njima. Hlapec je od strahu poskočil in opletel z rokavom kožuha čez ris. Takoj ga mu je odtrgalo. Ko je Markuš zamahnil s šibo, je vse izginilo.

A hudoba je poskusila še drugače. Natresla je zlatnine in srebrnine zunaj risa, da bi ju zvalila čez. Ker ju to ni premotilo, so se zunaj risa začele sprehajati zapeljive deklice in ju vabiti čez. Tudi to ni pomagalo, Markuš je zamahnil s šibo in zapeljivke so izginile. Tedaj je nekje daleč začelo predčasno biti ura eno, da bi ju spravilo iz risa. No, končno sta prestala celo uro prizkušenj in prišla domov taka, da je imel vsak las svojo kapljo.

Še o novem letu in o svetih treh kraljih bi imela iti v ris, da bi dobila žakelj denarja in črne bukve. Pa je strah hlapcu tako zlezal v kosti, da je obležal. Ko je umiral, je na hruški pred hišo milo zvončkljalo — hudoba je klicala v ris. Sam Markuš se pa tudi ni več upal iti.

(Johana in Alojzija Dolenc, v. Tavčarjevi, Četena Ravan)

Zaklad (šac)

29. Nekoč je šel neki možak sredi noči čez Preval domov v Zapreval. Na vrhu Prevala naleti na kup žerjavice sredi poti. Nabaše fajfo, vzame s kupa ogorek, ga da na fajfo pa gre naprej. Čudno se mu je zdelo, da noče fajfa goreti. Pogleda — in kaj vidi? Da je namesto ogorka v fajfi — cekin! Koj leti nazaj pogledat, a ni bilo o žerjavici več ne duha ne sluha. Zavedel se je, da to ni bila žerjavica, ampak je cvetel šac.

(Vinko Ažbe, v. Gribovškov, Zapreval)

30. V Mihelskih robeh na Blegošu je ena čerfa srebrnega denarja zapanega. Tam je rob videti kot vrata: dve skali kot dva bangarja in še skala na vrhu počez.

V teh vratih je neki pastir zagledal tisto čerfo denarja in splezal po robu do nje, a vrh denarja je sikala proti njemu kača. Tedaj so mu tudi ovce zašle v pšenico, moral jih je iti vračat. Ko je zlezal spet nazaj na rob, ni bilo o čerfi

»V teh (kamnitih) vratih je neki pastir zagledal tisto čerfo denarja... a vrh denarja je sikala proti njemu kača...«

Ilustracija: Janez Dolenc
po skici iz leta 1947

z denarjem več ne duha ne sluha. Sam Bog ga je rešil, ker je bil tisti denar zavdan.

Nekaj let kasneje je tam gorela gmajna. Pravijo, da je z Mihelskih robov kapljalo stopljeno srebro: gotovo se je od hude vročine šac stopil.

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

Manj znane besede

- avšnica* — zglavje, posteljna blazina
- bangar* — steber kamnitih vhodnih vrat
- blez* — menda
- bob* — stročnica z debelimi zrni
- ciljati* — sejalcu označevati, do kod je padlo seme
- čerfa* — glinasta posoda za mleko
- gmajna* — goščava, gozd
- golcar* — gozdni delavec, drvar
- igo* (v polj. narečju: jeg) — volovski jarem
- junec* — mlad vol
- kolca* — del plužne vprege
- kvatre* — četrletje cerkvenega leta
- lezerčna* — plazilci: kače, kuščarji, močeradi ipd.
- maln* — mlin
- martrati se* — mučiti se
- mentrga* — korito na nogah za mesenje testa
- mernik* — stara prostorninska mera, približno 30 litrov
- oštarija* — gostilna
- pinovec* — pinjeno mleko, pinjenec
- rahlati se* — krohotati se
- Rotija* — sv. Doroteja (6. febr.)
- slehern, slehernik* — skop, skopuh

strgula — orodje za strganje testa v mentrji
šac — zaklad
šariti — delati nered
štanga — debel lesen drog pod lesenim stropom
štera — obrtniško delo na domu naročnika
štrena — šop lanenih niti
troštati se — veseliti se v pričakovanju nečesa lepega
truga — krsta
uĝanalca — uĝanka
včasi — некоч
viža — način
vpinj delati — maslo v pinji
zabrlizgati — predirljivo zapiskati
zavdan — začaran
žehtar — posoda za molžo
žlak — udarec

Zusammenfassung

SAGEN AUS DER BERGWELT VON ŠKOFJA LOKA

Janez Dolenc sammelte als Student der Slawistik an der Universität Ljubljana im Jahre 1952 dreißig Sagen aus mehreren Dörfern an den Südhängen des Berglandes von Škofja Loka. Die Originaltexte im Dialekt sind hier in die Umgangssprache übertragen worden. Thematisch berühren diese Sagen folgenden Stoff: das Riesenmädchen, die weiße Schlange, die Zauberei, »Die Zeit ist gekommen, der Mensch ist nicht da!«, der wilde Mann und seine Frau, die Quatembertage, der Alp, der Farnsamen, die Wallfahrt nach dem Tode zum Višarje-Berg, die Gespenster, das Arbeitsverbot an der hl. Dorothea, der Geizhals mit dem Geld im Grabe, der Wind in Menschengestalt erscheint einem Weib, welches ihn verflucht hatte, das Schatzgraben.